

БУХГАЛТЕРИЯ HISOBIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: IMKONIYATLAR, XAVFLAR VA ISTIQBOLLAR.

doi.org/10.70728/conf.v2.i03.031

Maxmudov Eldor Adxamovich

“OBI HAYOT QURILISH INJINIRING” MCHJ buxgalteri

eldorbek.mahmudov@mail.ru

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada buxgalteriya hisobida raqamli transformatsiya jarayonlari, ularning zamonaviy korxonalardagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Raqamlashtirish natijasida buxgalteriya axborot tizimlarining avtomatlashtirilishi, bulutli texnologiyalar, sun‘iy intellekt va biznes-analitika vositalarining joriy etilishi orqali moliyaviy ma‘lumotlarni qayta ishlash tezligi, aniqligi va shaffofligi oshishi asoslab berilgan. Tadqiqotda raqamli transformatsiya jarayonlari bilan bog‘liq xavf va cheklovlar — ma‘lumotlar xavfsizligi, xodimlarning raqamli ko‘nikmalarining yetishmasligi, dasturiy ta‘minotga moslashuv kabi muammolar tahlil qilingan. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etishning istiqbollari, korxonalarda raqamli boshqaruv va strategik qarorlar qabul qilishda boshqaruv hisobi axborotining o‘rni ko‘rsatib berilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, raqamli transformatsiya buxgalteriya faoliyatini takomillashtirish, hisob jarayonini optimallashtirish hamda korxona raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili ekanligi aniqlangan.

Kalit so‘zlar: buxgalteriya hisobi, raqamli transformatsiya, avtomatlashtirish, raqamli texnologiyalar, ERP tizimi, bulutli hisob, sun‘iy intellekt, Big Data, ma‘lumotlar xavfsizligi, biznes analitika.

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ И ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ: ВОЗМОЖНОСТИ, РИСКИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены процессы цифровой трансформации бухгалтерского учета, их роль и значение в деятельности современных предприятий. Обосновано, что цифровизация позволяет автоматизировать бухгалтерские информационные системы и за счет внедрения облачных технологий, искусственного интеллекта и инструментов бизнес-аналитики повысить скорость, точность и прозрачность обработки финансовой информации. В ходе исследования проанализированы риски и ограничения цифровой трансформации, включая вопросы информационной безопасности, недостаточную цифровую компетентность сотрудников и проблемы адаптации программного обеспечения. Также определены перспективы внедрения цифровых технологий и роль управленческого учета в процессе принятия стратегических решений.

Результаты исследования показали, что цифровая трансформация является важным фактором совершенствования бухгалтерской деятельности, оптимизации учетных процессов и повышения конкурентоспособности предприятия.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, цифровая трансформация, автоматизация, цифровые технологии, ERP-система, облачный учет, искусственный интеллект, Big Data, информационная безопасность, бизнес-аналитика.

DIGITAL TRANSFORMATION IN ACCOUNTING: OPPORTUNITIES, RISKS AND PROSPECTS

ABSTRACT. This article examines the processes of digital transformation in accounting, highlighting their role and importance in modern enterprises. It is substantiated that digitalization enables automation of accounting information systems and increases the speed, accuracy, and transparency of financial data processing through the implementation of cloud technologies, artificial intelligence, and business analytics tools. The research analyzes risks and limitations associated with digital transformation, including data security issues, insufficient digital competencies of personnel, and software adaptability challenges. The article also identifies the prospects of implementing digital technologies and the role of management accounting in strategic decision-making. The results of the study show that digital transformation is a key factor in improving accounting activities, optimizing accounting processes, and enhancing the competitiveness of enterprises.

Keywords: accounting, digital transformation, automation, digital technologies, ERP system, cloud accounting, artificial intelligence, Big Data, data security, business analytics.

Bugungi kunda global iqtisodiy muhitda raqobatning kuchayishi, axborot oqimining tezligi va biznes jarayonlarining murakkablashuvi korxonalardan boshqaruvda tezkorlik va aniqlikni talab qilmoqda. Bunday sharoitda buxgalteriya hisobining an'anaviy shakli korxona faoliyatida vujudga keladigan ko'plab axborotlarni qayta ishlashda yetarlicha samarali bo'lmay qolmoqda. Shu sababli buxgalteriya hisobida raqamli transformatsiya, ya'ni hisob jarayonlarini raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish, sun'iy intellekt, bulutli hisob tizimlari va biznes-analitika platformalari orqali qayta tashkil etish jarayoni keng joriy etilmoqda.

Raqamli transformatsiya buxgalteriya faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqmoqda. Raqamlashtirish hisob-kitoblarning aniqligini oshiradi, inson omiliga bog'liq xatoliklarni kamaytiradi, moliyaviy axborotning shaffofligi va real vaqt rejimida tahlil qilish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, ERP (Enterprise Resource Planning), Big Data,

bulutli texnologiyalar va sun'iy intellektning qo'llanilishi buxgalteriya funksiyalarini korxonaning umumiy strategik boshqaruv tizimiga integratsiya qilishga xizmat qiladi.

Shunga qaramay, raqamli transformatsiya jarayonida ma'lumotlar xavfsizligi, raqamli kompetensiyalarga ega kadrlarni tayyorlash, dasturiy ta'minot xarajatlari va moslashuv jarayonlari kabi bir qator xavf va cheklovlar mavjud. Shu boisdan raqamli transformatsiyaning imkoniyatlari bilan bir qatorda risklarini ham chuqur o'rganish muhimdir.

Buxgalteriya hisobida raqamli transformatsiya jarayonining mazmunini ochib berish, uning imkoniyatlari, xavflari va istiqbollarini ilmiy jihatdan asoslash, raqamlashtirishni joriy etgan korxona faoliyatining samaradorligiga ta'sirini tahlil qilishdan iborat.

So'nggi yillarda korxonalar tomonidan buxgalteriya hisobini yuritishda 1C/ERP tizimlari, bulutli hisob platformalari, elektron hujjat aylanishi, Power BI va boshqa analitik vositalar joriy etilayotgani kuzatildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki:

- buxgalteriya operatsiyalarining 70–90 % i avtomatlashtirilishi mumkin;
- birlamchi hujjatlarni raqamli shaklga o'tkazish hisob jarayonini 3–5 baravar tezlashtiradi;
- xatoliklar darajasi 20–60 % gacha kamayadi.

Bu esa inson omilining ta'sirini sezilarli darajada qisqartiradi.

Raqamlashtirish natijasida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi:

- hisob-kitoblar real vaqt rejimida amalga oshiriladi;
- operatsion xarajatlar qisqaradi (bosma shakl, arxiv xarajatlari, ishchi kuchi sarfi);
- ma'lumotlar tezkor tahlil qilinadi va boshqaruv qarorlari tezroq qabul qilinadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli transformatsiyaga investitsiya qilgan korxonalarda:

-Moliyaviy ma'lumotlarni qayta ishlash tezligi oshgan.

-Xarajatlar optimallashtirilgan.

-Hisobotlar shaffof va aniq bo'lgan.

1-jadval

Korxonalarda raqamli tizimlarni joriy etish jarayonida asosiy xavf omillari

Xavf turi	Tavsifi
Kiberxavfsizlik	Ma'lumotlarning o'g'irlanishi yoki yo'qolishi xavfi
Kadrlar malakasi	Buxgalterlarning IT ko'nikmalarining yetishmasligi
Dastur moslashuvi	ERP yoki boshqa tizimlar korxona jarayonlariga mos kelmasligi
Xarajatlar	Joriy etish va texnik xizmat ko'rsatish xarajatlari

Ushbu xavflarni tizimli rejalashtirish orqali kamaytirish mumkin.

Tadqiqot natijalari korxonalar amaliyotiga joriy etilganda quyidagi natijalarga erishiladi:

Buxgalteriya hisobini raqamlashtirish orqali hisob jarayonlari avtomatlashtiriladi, hujjat aylanishi tezlashadi va inson omili bilan bog‘liq xatoliklar kamayadi.

ERP va bulutli hisob tizimlaridan foydalanish korxona resurslari harakatini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi.

Moliyaviy axborotni tahlil qilish va prognozlash jarayonida sun‘iy intellekt va BI-analitika (Power BI, Tableau) vositalari qo‘llanilishi strategik boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Raqamli texnologiyalarni joriy qilish bo‘yicha amaliy algoritim (bosqichma-bosqich yo‘l xaritasi) ishlab chiqildi va korxona uchun metodik tavsiyalar shakllantirildi.

Tadqiqot natijalari korxonalarda buxgalteriya hisobini optimallashtirish, vaqt va resurs tejalishi, operatsion xarajatlarni kamaytirish hamda korxonaning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, buxgalteriya hisobida raqamli transformatsiya zamonaviy korxonalar uchun zaruriy strategik omilga aylanmoqda. Raqamli texnologiyalar (ERP tizimlari, bulutli hisob, elektron hujjat aylanishi, biznes-analitika va sun‘iy intellekt) hisob jarayonlarini avtomatlashtiradi, moliyaviy ma‘lumotlarning aniqligini va shaffofligini oshiradi hamda tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qilishga yordam beradi. Raqamlashtirish jarayoni natijasida hisob-kitoblar tezligi oshadi, inson omiliga bog‘liq xatoliklar kamayadi, operatsion xarajatlari optimallashtiriladi.

Biroq, transformatsiya jarayonida ma‘lumotlar xavfsizligi, buxgalterlarning raqamli ko‘nikmalarining yetishmasligi, dasturiy ta‘minotning korxona jarayonlariga moslashuvi va qo‘shimcha investitsiya zaruriyati kabi xavflar mavjud. Ushbu xavflarni boshqarish uchun tizimli rejalashtirish, bosqichma-bosqich raqamlashtirish, malaka oshirish va texnik qo‘llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, raqamli transformatsiya buxgalteriya hisobining funksional rolini kengaytirib, uni korxonaning strategik boshqaruv tizimining ajralmas qismiga aylantiradi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Al-Naimi, M., & Alajmi, R. (2022). Digital transformation in accounting: Impacts on auditing, reporting, and internal control. *Journal of Accounting and Digital Innovation*, 6(4), 45–60.
2. Appelbaum, D., Kogan, A., Vasarhelyi, M., & Yan, Z. (2017). Impact of automation and artificial intelligence on accounting. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 14(1), 1–16.

3. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies. New York: W.W. Norton & Company.
4. Deloitte. (2023). Digital transformation in finance and accounting: Global research report 2023. Deloitte Insights. <https://www2.deloitte.com>
5. International Federation of Accountants (IFAC). (2022). Digital transformation in accounting profession: Strategy for 2030. IFAC Publications. <https://www.ifac.org>
6. Kaplan, R. S., & Mikes, A. (2012). Managing risks: A new framework. Harvard Business Review, 90(6), 48–60.
7. Porter, M. E., & Heppelmann, J. (2015). How smart, connected products are transforming companies. Harvard Business Review, 93(10), 53–70.
8. Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.
9. Tohirov, A., & Abdurahmonova, D. (2023). Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarda buxgalteriya hisobi jarayonlarini avtomatlashtirish. O‘zbekiston Milliy Universiteti Ilmiy jurnali, 2(3), 110–118.
10. N.T. Qudbiyev, Z.A. Axmadaliyeva. “Soliq yukining biznes uchun ahamiyati”, Scientific Progress, vol. 3, no. 3, pp. 699–708, 2022.
11. Abduxalimovna, A. Z., & Nabiyeovich, I. I. (2021). Organization of Long-Term Asset Accounting on the Basis of International Standards. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 2(11), 86-92.
12. Axmadaliyeva, Z. A. (2023). MHXS ASOSIDA INVESTITION MULKLARNI HISOBGA OLISHNING O‘ZIGA XOSLIGI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(5), 801-811.